«Հանուն Հայաստանի երիտասարդության շրջանում արմատականացման, այլատյացության և ատելության քարոզի հաղթահարման» ծրագիր

Ատելության խոսքի վերհանմանն ուղղված ինտերնետ մոնիթորինգի արդյունքների վերլուծություն

«Հանուն Հայաստանի երիտասարդության շրջանում արմատականացման, այլատյացության և ատելության քարոզի հաղթահարման» ծրագրի շրջանակներում ինտերնետ մոնիթորինգը իրականացվել է երիտասարդության շրջանում արմատականացման և ատելության խոսքի/քարոզի դրսևորումների ծավալները և դրանց պատճառները պարզելու նպատակով: Հետազոտությունը հետախուզական է, ինչը նշանակում է, որ ուսումնասիրության ավարտին կարող են նոր հետազոտական հարցեր կամ վարկածներ առաջ քաշվել, որոնց ստուգումը ենթադրում է նոր՝ առավել մանրամասն ուսումնասիրությունների իրականացում:

Նախքան հետազոտության արդյունքներին անդրադառնալը անհրաժեշտ է նախ նշել, թե ինչ հիմնական կատեգորիաներ են կիրառվել հետազոտության ընթացքում: Այս առումով, առաջնահերթ կարևորության է նշել, որ, ըստ սահմանման, «Ատելության խոսք եզրույթը պարունակում է խոսքի դրսևորման բոլոր այն ձևերը, որոնք տարածում, հրահրում, խթանում կամ արդարացնում են ռասայական ատելությունը, այլատյացությունը, հակասեմականությունը կամ ատելության այլ ձևերը, որոնք հիմնված են անհանդուրժողականության վրա, ներառյալ՝ ագրեսիվ ազգայնականությունը, ցեղակենտրոնությամբ արտահայտված անհանդուրժողականությունը և ընդդեմ փոքրամասնությունների, միգրանտների և ներգաղթյալ անձանց նկատմամբ թշնամանքը և խտրականությունը» [Հայաստանի Հելսինկյան Կոմիտե, Ատելության խոսքի մշտադիտարկում, 2018]:

Կարևոր է հաշվի առնել ատելության խոսքի դրսևորմանը մասնակից բոլոր կողմերին, մասնավորապես ատելության սուբյեկտներին, այլ կերպ ասած՝ ում/ինչին է հասցեագրված ատելության խոսքը: Նրանց շարքում կարող են լինել կոնկրետ անձինք, անձանց խմբեր, երևույթներ և այլն: Ընդ որում որոշ խմբեր հատկապես հաճախ են դառնում ատելության խոսքի թիրախ/զոհ:

Տվյալ հետազոտության շրջանակներում առավել հստակեցնելու համար հետազոտության օբյեկտը և ատելության սուբյեկտներին առանձնացվել են 4 ոլորտներ՝

քաղաքական, կրոնական, սեռական, մշակութային, որոնց թեմատիկ ուղղություններին առնչվող հրապարակումներն էլ դիտարկվել են ուսումնասիրության շրջանակներում: Սրանք այն ոլորտներն են, որոնք հատկապես խոցելի են ատելության խոսքի տեսանկյունից, և ատելության խոսքի սուբյեկտներ հաճախ են դառնում տվյալ ոլորտների մաս կազմող անձինք կամ անձանց խմբեր:

Ինչպես նաև առանքային է, թե ովքեր են ատելության խոսք տարածողները, ընդ որում նրանք կարող են լինել հայտնի կամ ոչ հայտնի անձինք, ինչպես նաև այնպիսիք, որ չեն ցանկանում բացահայտվել և մնում են անանուն: Նույն անձի կողմից ատելությունը կարող է տարածվել իրավիճակային կամ կանոնավոր. վերջինի դեպքում այն արդեն վերածվում է ատելության քարոզի: Ատելության քարոզը իր երանգավորմամբ տարբերվում է ատելության խոսքից այն առումով, որ այն ևս արտահայտում է անհանդուրժողականության վրա հիմնված ատելության ձևերը՝ հատկապես մեծ շեշտ ունենալով ատելությունը տարածելու և դիմացինին հասցնելու կոնպոնենտների վրա:

Տվյալ հետազոտության շրջանակներում որպես թիրախային խումբ, այսինքն՝ ատելություն տարածողներ, դիտարկվել են 9-12 դասարանների աշակերտները, սոցիալական ցանցերում (տարբեր խմբերում եւ սեփական էջերում) ակտիվ հետդպրոցական տարիքի՝ մինչեւ 30 տարեկան երիտասարդությունը, ներառյալ՝ բուհերում եւ միջնակարգ մասնագիտական հաստատություններում սովորող երիտասարդությունը: Այսինքն, ընդհանուր առմամբ թիրախային խումբը 15-30 տարեկան երիտասարդներն են: Ֆեյսբուքյան մեկնաբանությունների պարագայում դիտարկվել են միայն նշված տարիքային խմբի կողմից ատելության խոսք պարունակող գրառումները: Սա իրականում նպատակ ուներ դիտարկել որոշակի տենդենցներ ատելության խոսքի մասին՝ ըստ տարիքի և սեռի, մինչդեռ դժվարություն է առաջացնում հատկապես ֆեյսբուքյան օգտատերերի փակ հաշիվներով մեկնաբանություններ գրելը, որի պարագայում միայն մոտավոր է հնարավոր լինում հասկանալ, որ տվյալ անձը ծրագրին հետաքրքրող տարիքային խմբին է պատկանում: Այս առումով, հաշվի առնելով նման դեպքերի մեծաքանակությունը, որևէ հստակ նկարագիր տարիքի և մեկնաբանությունների միջև հնարավոր չէ դուրս բերել՝ սահմանափակվելով միայն սեռի և մեկնաբանությունների միջև նկարագրի դուրս բերմամբ:

Առանձին հիշատակման արժանի է «ֆեյք» հաշիվների առկայությունը և նրանցով մեկնաբանությունների տարածումը: Սա վերևում նկարագրված՝ անանուն մնացողների խումբն է: «Ֆեյք» հաշիվները աչքի են ընկնում լուսանկարների բացակայությամբ, տարօրինակ անուններով՝ հաճախ պարզապես տառերի պատահական

հաջորդականություն ունեցող, ընկերների քչաքանակությամբ կամ այլ «ֆեյք» հաշիվների շնորհիվ ընկերների համալրվածությամբ կամ այլ բնութագրիչներով։ Հնարավոր համարելով այն, որ գուցե նշված հաշիվների իրական օգտատերերը ծրագրին հետաքրքրող խմբից են, միևնույնն է, այս մեկնաբանությունները դուրս են մնացել ուսումնասիրությունից, քանի որ հնարավորություն չէր լինելու վերջում որևէ կերպ կապ ցույց տալ մեկնաբանության և այն գրողի միջև։

Ատելության խոսքի լսարանը ևս առանցքային խումբ է, ընդ որում՝ ամենամեծը։ Նրանք բոլորը ականատեսն են նրա, թե ինչպես է ատելության խոսքը դրսևորվում։ Լսարանը կարող են կազմել թե՛ ատելություն տարածողների և ստացողների ծանոթները, թե՛ պարզապես անծանոթ մարդիկ։ Հատկապես, երբ խոսքը վերաբերում է ինտերնետային տիրույթում ատելության խոսքի տարածմանը, ինչպես այս հետազոտության դեպքում է, ակնհայտ է դառնում վերևում նկարագրված մեծ լսարանը։ Օրինակ՝ լրատվական կայքերում կամ դրանց ֆեյսբուքյան հրապարակումների մեկնաբանություններում հնչող ատելության խոսքերը ակնհայտորեն մեծ լսարանի աչքի առաջ են, և յուրաքանչյուր մեկնաբանություն ընթերցում են ամենատարբեր կատեգորիայի բազմաթիվ անձինք։

Հետազոտության շրջանակներում առանձնացված 6 կայքերում (2 իշխանամետ՝ armtimes.com, factor.am, 2 չեզոք՝ civilnet.am, azatutyun.am, 2 ընդդիմադիր՝ news.am, tert.am) դիտարկվող 4 ոլորտներից՝ քաղաքական, կրոնական, մշակութային, սեռական, յուրաքանչյուրից դիտարկվել են 3-ական նյութ կայքում, այնուհետև այդ նույն նյութերի ֆեյսբուքյան գրառումների մեկնաբանությունները։ Արդյունքում ուսումնասիրվել է թվով 144 հրապարակում։ Ընդ որում, ի սկզբանե ընտրվել են կայքերում հրապարակումները, այնուհետև նույն հրապարակումների ֆեյսբուքյան մեկնաբանությունները. նույն հրապարակման համար և՛ կայքի գրառման, և՛ ֆեյսբուքյան մեկնաբանության դիտարկումը կարևոր է, քանի որ միայն այդկերպ հնարավոր կլինի ստանալ համեմատական պատկեր։ Այս է պատճառը, որ որոշ հրապարակումների պարագայում բացակայում է վերջիններիս՝ ֆեյսբուքում առկայությունը կամ մեկնաբանությունները։

Ժամանակագրական առումով ուսումնասիրվել են 2018թ. հունիսից մինչև 2019 թ. ապրիլ հրապարակված նյութերն ու գրառումները։ Ընդ որում, առանձին ոլորտների պարագայում ուսումնասիրվող ժամանահատվածում հնարավոր է որևէ կայքում քիչ քանակությամբ հրապարակումներ լինեն, կամ այդ հրապարակումները վերաբերեն քիչ թվով իրադարձությունների, ուստի փորձ է արվել նյութերի ընտրությունն իրականացնելիս ապահովել թեմատիկ բազմազանությունը։ Որոշ կայքերի պարագայում

եղել են նաև դեպքեր, երբ կոնկրետ ոլորտի համար ուսումնասիրվող ժամանակահատվածում եղել են միայն դիտարկված 3 հրապարակումները։

Արդյունքում, կայքերում ուսումնասիրվել են հետևյալ քանակությամբ նյութեր՝

	Azatutyun.am	Civilnet.am	Factor.am	Armtimes.com	News.am	Tert.am
Քաղաքական	3	3	3	3	3	3
Կրոնական	3	3	3	3	3	3
Մշակութային	3	3	3	3	3	3
Սեռական	3	3	3	3	3	3

Այդ նյութերից ատելության խոսք պարունակող են՝

	Azatutyun.am	Civilnet.am	Factor.am	Armtimes.com	News.am	Tert.am
Քաղաքական	3	3	3	3	3	3
Կրոնական	3	3	3	3	3	3
Մշակութային	3	3	3	3	3	3
Սեռական	2	3	3	3	3	3

Ֆեյսբուքում ուսումնասիրվել են հետևյալ քանակությամբ մեկնաբանություններ՝

	Azatutyun.am	Civilnet.am	Factor.am	Armtimes.com	News.am	Tert.am
Քաղաքական	96	9	11	1	-	99
Քաղաքական	-	29	39	489	208	2
Քաղաքական	-	0	151	-	33	-
Կրոնական	-	38	7	7	39	16
Կրոնական	-	1	4	8	0	13
Կրոնական	-	0	24	4	40	-
Մշակութային	93	0	30	2	4	50
Մշակութային	-	2	1	1	5	1
Մշակութային	-	37	0	2	0	0
Սեռական	-	76	-	14	20	3
Սեռական	-	1	10	17	12	16
Սեռական	304	43	0	2	227	0

Այդ մեկնաբանություններից ատելության խոսք պարունակող են՝

	Azatutyun.am	Civilnet.am	Factor.am	Armtimes.com	News.am	Tert.am
Քաղաքական	7	3	3	0	-	6
Քաղաքական	-	5	4	13	12	0
Քաղաքական	-	0	7	-	5	-
Կրոնական	-	7	0	3	5	4
Կրոնական	-	1	2	1	0	4
Կրոնական	-	0	4	1	7	-
Մշակութային	5	0	1	1	2	6
Մշակութային	-	1	0	0	2	1
Մշակութային	-	6	0	1	0	0
Սեռական	-	7	-	4	5	1
Սեռական	-	0	5	2	2	5
Սեռական	7	6	0	0	8	0

Վերևում նշվեց կայքերի՝ ատելության խոսք պարունակող գրառումների ընդհանրացված պատկերը՝ ըստ ոլորտների դիտարկելիս, իսկ այդ հրապարակումների ֆեյսբուքյան մեկնաբանություններում ոլորտային բաշխվածությունը ընդհանրացված դիտարկելով, ակներև է դառնում հետևյալ պատկերը՝

	Azatutyun.am	Civilnet.am	Factor.am	Armtimes.com	News.am	Tert.am
Քաղաքական	7	8	14	13	17	6
Կրոնական	0	8	6	5	12	8
Մշակութային	5	7	1	2	4	7
Սեռական	7	13	5	6	15	6

Այ կերպ ասած՝ տվյալ կայքում յուրաքանչյուր ոլորտից դիտարկվել են նշված թվով մեկնաբանություններ: Ինչ վերաբերում է այդ մեկնաբանությունների սեռային բաշխվածությանը, ապա պատկերն այսպիսին է՝

	Azatutyun.am		Civilnet.am		Factor.am		Armtimes.com		News.am		Tert.am	
	ար	իգ	ար	իգ	ար	իգ	ար	իգ	ար	իգ	ար	իգ
Քաղաքական	4	3	4	4	4	10	4	9	9	8	4	2
Կրոնական	0	0	1	7	3	3	2	3	7	5	3	5
Մշակութային	4	1	5	2	0	1	2	0	3	1	3	4
Սեռական	5	2	6	7	5	0	3	3	5	10	3	3

Սակայն հարկ է նաև նշել, որ մեկնաբանությունների պարագայում կան այնպիսիք, որոնք մեկից ավելի ատելության խոսք պարունակող միտք են իրենց մեջ պարունակում: Արդյունքում՝ նույն մեկնաբանության մեջ հնչող բոլոր ատելության խոսք պարունակող մտքերը ուսումնասիրության են ենթարկվել: Հանրագումարային դիտարկելով՝ հետևյալ քանակությամբ ատելության խոսք պարունակող միտք է ուսումնասիրվել հետազոտության շրջանակներում՝

	Azatutyun.am	Civilnet.am	Factor.am	Armtimes.com	News.am	Tert.am
Քաղաքական	13	5	7	0	-	12
Քաղաքական	-	9	9	40	21	0
Քաղաքական	-	0	14	-	8	-
Կրոնական	-	17	0	8	9	6
Կրոնական	-	3	6	1	0	13
Կրոնական	-	0	6	3	15	-
Մշակութային	9	0	1	1	3	13
Մշակութային	-	1	0	0	5	2
Մշակութային	-	8	0	1	0	0
Սեռական	-	19	-	11	15	2
Սեռական	-	0	8	6	2	7
Սեռական	11	15	0	0	15	0

Հատկապես հետաքրքիր է այդ մեկնաբանությունների հեղինակների սեռային բաշխվածությունը՝

	Azatutyun.am		Civilnet.am		Factor.am		Armtimes.com		News.am		Tert.am	
	ար	իգ	ար	իգ	ար	իգ	ար	իգ	ար	իգ	ար	իգ
Քաղաքական	8	5	1	4	0	7	0	0	-	-	9	3
Քաղաքական	-	-	5	4	1	8	10	30	8	13	0	0
Քաղաքական	-	-	0	0	6	8	-	-	5	3	-	-
Կրոնական	-	-	5	12	0	0	6	2	6	3	2	4
Կրոնական	-	-	0	3	1	5	0	1	0	0	6	7
Կրոնական	-	-	0	0	3	3	0	3	7	8	-	-
Մշակութային	8	1	0	0	0	1	1	0	3	0	7	6
Մշակութային	-	-	0	1	0	0	0	0	3	2	0	2
Մշակութային	-	-	6	2	0	0	1	0	0	0	0	0
Սեռական	-	-	11	8	-	-	6	5	2	13	2	0

Սեռական	-	-	0	0	8	0	2	4	0	2	2	5
Սեռական	8	3	6	9	0	0	0	0	8	7	0	0

Կայքերի գրառումների պարագայում միևնույն նյութում մեկից ավելի ատելության խոսք պարունակող մտքի առկայության դեպքերը ավելի քիչ են: Նշված մտքի թվային պատկերումը հետևյալն է՝

	Azatutyun.am	Civilnet.am	Factor.am	Armtimes.com	News.am	Tert.am
Քաղաքական	5	2	5	4	4	5
Քաղաքական	4	3	3	4	3	2
Քաղաքական	5	5	5	5	3	3
Կրոնական	5	5	2	5	2	3
Կրոնական	5	5	3	5	3	3
Կրոնական	4	2	3	5	4	4
Մշակութային	3	4	5	3	5	5
Մշակութային	3	2	3	5	5	2
Մշակութային	3	2	5	4	3	5
Սեռական	5	5	5	5	3	5
Սեռական	5	5	3	4	5	2
Սեռական	0	1	5	5	4	3

Արդյունքում անհայտ է դառնում, որ կայքերում հրապարակված նյութերը առավել չեզոք ձևակերպումներ են տալիս երևույթներին՝ խուսելով հեղինակի դիրքերից: Մինչդեռ ֆեյսբուքյան մեկնաբանություններում այդ նույն հրապարակման մեկնաբանություններում նշվում են մեծ քանակությամբ ատելության խոսք պարունակող տեքստեր՝ տարբեր հեղինակների կողմից: Ընդ որում, այդ տեքստերը չեն անցնում որևէ գրաքննություն, չեն ճանաչում ցենզուրայի սահմաններ՝ մինչդեռ կայքերում նյութերի մեծ մասում այս խնդիրները չեզոքացված են: Կայքերի նյութերում ատելության խոսք պարունակող տեքստերը հիմնականում ուղիղ մեջբերումների տեսքով են, երբ հղվում են կոնկրետ անձի մտքին և ինչ-որ չափով դուրս մղվում հեղինակի պատասխանատվությունից:

Կայքերում հրապարակված նյութերի և վերջիններիս ֆեյսբուքյան էջերում գրառումների մեկնաբանությունների դիտարկումը նախապես մտածված էր՝ նպատակ ունենալով հասկանալ տեղեկություն հաղորդող նյութերում ատելության խոսքի և երիտասարդների գրառումներում ատելության խոսքի միջև ծավալի և բնույթի տարբերությունները:

Յուրաքանչյուր ոլորտում կայքերի նյութերի և ֆեյսբուքյան մեկնաբանությունների տարբերությունները առավել ակնհայտ դարձնելու համար, վերլուծությունը կիրականացվի ոլորտային տրամաբանությամբ՝ յուրաքանչյուր ոլորտի համար ներկայացնելով նախ կայքի նյութերի համապարփակ վերլուծական հատվածը, այնուհետև ֆեյսբուքյան մեկնաբանությունների վերլուծական պատկերը:

Առհասարակ, ատելության խոսքը ուսումնասիրելիս կան մի քանի կարևոր կոմպոնենտ, որոնք ամբողջական են դարձնում ատելության խոսքի ընկալումը վերլուծական տեսանկյունից: Մասնավորապես՝ կարևոր է ինքնին բովանդակությունը, որից երևում է, օրինակ, թեթև վիրավորական խոսք է, թե բռնության կոչ: Կարևոր է տեքստը գրելու մտադրությունը, քանի որ նույն բառը տարբեր մտադրությամբ գրելիս մի դեպքում կարող է լինել սովորական խոսք, մյուս դեպքում՝ ատելության խոսք: Բացի, այդ, ինչպես արդեն նշվել է, կարևոր է թիրախը, ում հասցեագրված է ատելության խոսքը: Ինչպես նաև հարկ է հաշվի առնել կոնտեքստը, որում հնչում է ատելության խոսքը: Եվ իհարկե կարևոր է նաև պոտենցյալ ազդեցությունը, որը որոշ դեպքերում հայտնի է, որոշ դեպքերում՝ ոչ: Ազդեցությունը հիմնականում կախված է ատելության խոսքի բնույթից, ազդվող անձից և այլն: Այս է պատճառը, որ որոշ մտքեր, որոնք որպես ատելության խոսք ուսումնասիրվել են հետազոտության շրջանակներում այլ պայմաններում չէին դիտարկվի որպես այդպիսին: Այլ կերպ ասած՝ տվյալ միտքը ամբողջական է դառնում նշված կոմպոնենտները հաշվի առնելով և դրա արդյունքում միայն դառնում ատելության խոսք:

Ատելության խոսքը կատեգորիզացնելու համար ձևավորվել է 2 չափումից բաղկացած մոդել, որի հիմքում ընկած են մի քանի հասկացություն:

Նախ ատելություն խոսքը տեքստերում կարող են որակվել իրենց ուժգնության չափով որպես անպատիվ խոսք, վիրավորանք կամ հայհոյանք, որոնք տարբեր ուժգնության են՝ թույլից ուժեղ:

Միևնույն ժամանակ, հնարավոր է հասկանալ ֆենոմենի պատճառները և դինամիկան, որի միջոցով բովանդակության որոշ տիպեր տանում են խտրականության, թշնամության, բռնության [Gagliardone, Iginio; Gal, Danit; Alves, Thiago; Martinez, Gabriela (2015). Countering Online Hate Speech]:

Ատելության խոսքը կատեգորիզացնելիս հարկավոր է հաշվի առնել այս 2 չափումներն են, ընդ որում՝ նույն ատելության խոսքը կարող է դրսևորվել թե՛ տարբեր ուժգնությամբ, թե՛ ունենալ տարբեր բովանդակություն: Օրինակ՝ որևէ ատելության խոսք կարող է պարունակել թշնամություն և լինել հայհոյանք:

Բացի այդ, դիտարկվել են նաև ատելության խոսքի տարբեր դրսևորումների և «Այլ (կոնտեքստային)» տարբերակի խաչման դեպքերը, որում խմբավորվել են այն տարբերակները, որոնք հստակորեն չեն եղել խտրականություն, թշնամություն կամ բռնություն արտահայտող մտքեր, այլ ունեցել են նեղ, կոնտեքստային մեկնաբանում: Կոդավորումն իրականացվել է խաչաձև՝ հաշվի առնելով 2 չափումները՝

	Անպատիվ խոսք	Վիրավորանք	Հայհոյանք
Խտրականություն	1	5	9
Թշնամություն	2	6	10
Բռնություն	3	7	11
Այլ (կոնտեքստային)	4	8	12

Արդյունքում, «1» կոդը տրվել է այն դեպքում, երբ ատելության խոսքը դրսևորվել է անպատիվ խոսքի տեսքով և պարունակել խտրականություն, «2» կոդը տրվել է այն դեպքում, երբ անպատիվ խոսքը պարունակել է թշնամություն, «3»-ը՝ անպատիվ խոսքը պարունակել է բռնություն և այդպես շարունակ նաև մյուս կատեգորիաների համար՝

1. անպատիվ խոսք – խտրականություն
2. անպատիվ խոսք – թշնամություն
3. անպատիվ խոսք – բռնություն
4. անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)
5. վիրավորանք – խտրականություն
6. վիրավորանք – թշնամություն
7. վիրավորանք – բռնություն
8. վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)
9. հայհոյանք – խտրականություն
10. հայհոյանք – թշնամություն
11. հայհոյանք – բռնություն
12. հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)

Ընդհանուր առմամբ, կայքերում և ֆեյսբուքում կոդավորվել են հետևյալ քանակությամբ ատելության խոսք պարունակող մտքեր՝

Azatutyun.am		Civilnet.am		Factor.am		Armtimes.com		News.am		Tert.am	
կայք	ֆբ	կայք	ֆբ	կայք	ֆբ	կայք	ֆբ	կայք	ֆբ	կայք	ֆբ

Քաղաքական	5	13	2	5	5	7	4	0	4	-	5	12
Քաղաքական	4	-	3	9	3	9	4	40	3	21	2	0
Քաղաքական	5	-	5	0	5	14	5	-	3	8	3	-
Կրոնական	5	-	5	17	2	0	5	8	2	9	3	6
Կրոնական	5	-	5	3	3	6	5	1	3	0	3	13
Կրոնական	4	-	2	0	3	6	5	3	4	15	4	-
Մշակութային	3	9	4	0	5	1	3	1	5	3	5	13
Մշակութային	3	-	2	1	3	0	5	0	5	5	2	2
Մշակութային	3	-	2	8	5	0	4	1	3	0	5	0
Սեռական	5	-	5	19	5	-	5	11	3	15	5	2
Սեռական	5	-	5	0	3	8	4	6	5	2	2	7
Սեռական	0	11	1	15	5	0	5	0	4	15	3	0

Այժմ անդրադառնանք կայքերի գրառումների և վերջիններիս ֆեյսբուքյան մեկնաբանությունների արդյունքներին՝ յուրաքանչյուր ոլորտում առանձին: Ամեն ոլորտի համար դիտարկվել են նախ կայքում տվյալ ոլորտի բոլոր հրապարակումների կոդավորված ընդհանրական պատկերը, այնուհետև նույն պատկերը ամեն կայքի համար առանձին-առանձին: Յուրաքանչյուր կայքի համար ներկայացվել են նաև ատելության խոսք պարունակող մտքերի օրինակներ: Այնուհետև յուրաքանչյուր ոլորտի դեպքում ընդհանրական պատկերը գրաֆիկի տեսքով ներկայացված է նաև ֆեյսբուքյան գրառումների մեկնաբանությունների համար, որին հաջորդում է նաև յուրաքանչյուր կայքի ֆեյսբուքյան էջում առկա իրավիճակը: Ֆեյսբուքյան մեկրնաբանությունների դեպքում, բացի ատելության խոսք պարունակող մտքերի օրինակներից, նաև ներկայացված է այդ մտքերի հեղինակների սեռային բաշխվածությունը:

Քաղաքական ոլորտ

Դիտարկելով կայքերում քաղաքական ոլորտին վերաբերող նյութերի ներքո արված գրառումները արձանագրվել է հետևյալ ընդհանրական պատկերը՝

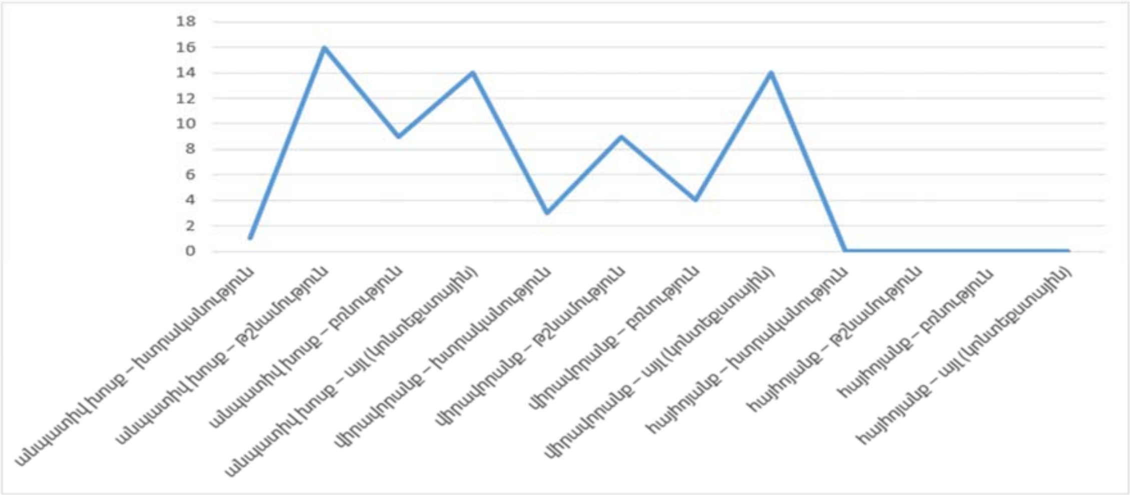

Այս գրաֆիկում պատկերված է բոլոր կայքերում դիտարկված բոլոր քաղաքական ոլորտի գրառումների պատկերը: Միևնույն ժամանակ, անդրադառնանք, թե յուրաքանչյուր կայքում պատկերն ինչպիսին է՝ առանձին վերցրած:

	Azatutyun.am	Civilnet.am	Factor.am	Armtimes.com	News.am	Tert.am
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0	1	0	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	2	2	1	5	5	1
անպատիվ խոսք – բռնություն	1	2	0	4	1	1
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	3	2	2	3	1	1
վիրավորանք – խտրականություն	1	1	0	0	1	0
վիրավորանք – թշնամություն	1	1	5	0	1	1
վիրավորանք – բռնություն	3	1	0	0	0	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	3	1	4	1	1	4
հայհոյանք – խտրականություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0	0	0	0	0

Azatutyun.am-ի պարազայում հիմնականում գործ ունենք «վիրավորանք – թշնամություն», «անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)», «վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)» տարբերակների հետ: Օրինակներից երևում է կոնտեքստայնությունը՝ սզյուչյոնկա-տուշոնկա, քֆուր տալ, ջարդել, սպանել և այլն:

Civilnet.am – ի դեպքում ամենաշատը հանդիպում են «անպատիվ խոսք- թշնամություն», «անպատիվ խոսք- բռնություն», «անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)» տարբերակները: Ատելության խոսքի օրինակներում կարելի է նշել ասֆալտին պառկեցնել, տուշոնկաներ, զավթում, կամակատար և այլ բառեր:
Factor.am –ում իսկայական առավելություն ունեն «վիրավորանք –թշնամություն» և «վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)» տարբերակները: Արժանահիշատակ են գռեհիկ, խուլիգան, զզվելի, անբարո և այլ բառեր:
Armtimes.com-ի դեպքում հիմնականում հանդիպում են «անպատիվ խոսք- թշնամություն», «անպատիվ խոսք – բռնություն» և «անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)» տարբերակները: Վերջինների շարքում են քաշքշուկ, ծեծել, շանտաժ, բղավել, սպառնալիք և այլ բառեր:
News.am-ի պարազայում ակնհայտ գերակշռում են «անպատիվ խոսք-թշնամություն» արտահայտող բառերը՝ փայ մտնել, նալոգ դնել, լարած թակարդ և այլն:
Tert.am – ի դեպքում հիմնականում հանդիպում են «վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)» բառեր, որոնց շարքում են լոլո, թափթփուկ և այլ բառեր:

Ինչ վերաբերում է քաղաքական ոլորտի գրառումների ֆեյսբուքյան մեկնաբանություններին, ապա ընդհանրական պատկերը հետևյալն է՝

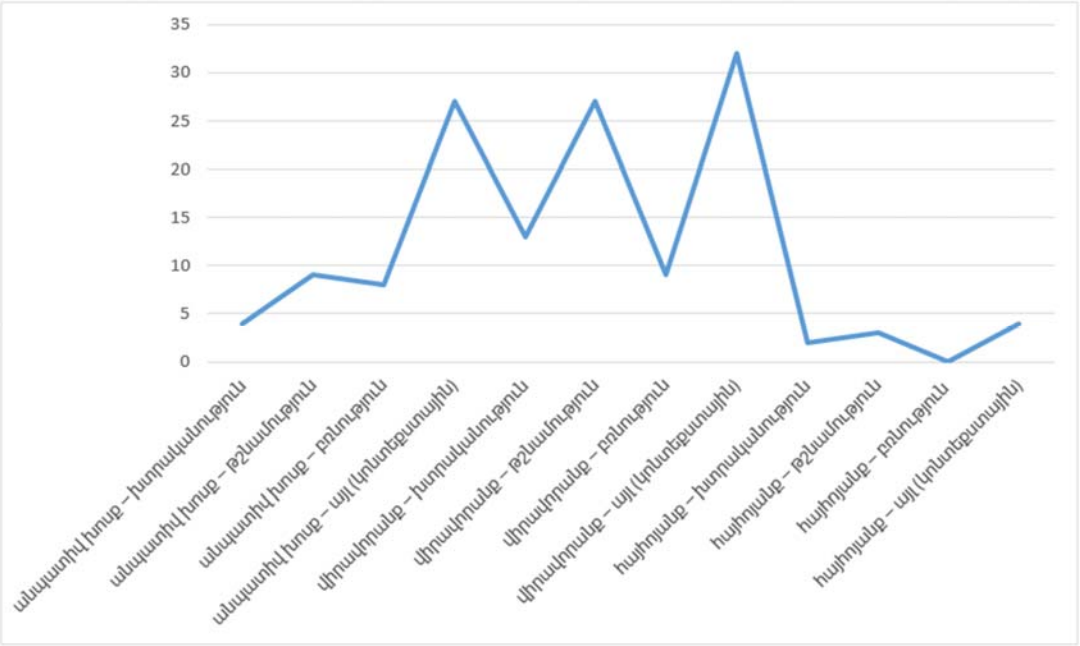

Դիտարկենք նաև յուրաքանչյուր կայքի պարագայում առանձին-առանձին։

	Azatutyun.am	Civilnet.am	Factor.am	Armtimes.com	News.am	Tert.am
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	2	0	1	1	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	2	0	4	3	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	0	3	1	4	0	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	0	2	6	7	11	1
վիրավորանք – խտրականություն	2	0	1	4	3	3
վիրավորանք – թշնամություն	3	2	8	6	5	3
վիրավորանք – բռնություն	3	1	1	3	1	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	5	1	11	7	3	5
հայհոյանք – խտրականություն	0	0	0	2	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	1	0	2	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0	2	0	2	0

Azatutyun.am-ի դեպքում գործ ունենք այնպիսի մեկնաբանությունների հետ, ինչպիսիք են՝ մոռթին վրիցդ կհանեն, հետ կտշեն, շակալ ծախված տխմար և այլն: Մեկնաբանությունների սեռային բաշխվածությունը ըստ կոդավորման տարբերակների հետևյալն է՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	0	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	0	0
վիրավորանք – խտրականություն	1	1
վիրավորանք – թշնամություն	2	1
վիրավորանք – բռնություն	0	3
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	2	3
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Civilnet.am-ի պարագայում հանդիպում են ատելության խոսք պարունակող արտահայտություններ՝ թալան, բռնապետ, ինչպես տատս էր ասում՝ չոր քաքը փեշին չի կպնում, գլուխը պոկել և այլն: Մեկնաբանությունների բաշխվածությունը ըստ սեռի՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	2	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	1	1
անպատիվ խոսք – բռնություն	3	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	0	2
վիրավորանք – խտրականություն	0	0
վիրավորանք – թշնամություն	0	2
վիրավորանք – բռնություն	0	1
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	1	0
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	1	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Factor.am-ի դեպքում հանդիպում են այնպիսի մեկնաբանություններ, ինչպիսիք են՝ վիժվածք, ազգի դավաճաններ, տականքներ, դեբիլ ժպիտ, աշոծյան եղի, աչքդ էլ հանում են և այլն: Անդրադառնալով սեռային բաշխմանը՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	1	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	5	1
վիրավորանք – խտրականություն	0	1
վիրավորանք – թշնամություն	4	4
վիրավորանք – բռնություն	1	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	5	6
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	2

Armtimes.com-ում հանդիպում են լիրբ, ազգի տականք, քֆրտել, գող, քնձռոտ և այլ ամենատարբեր ատելության խոսք արտահատող բառեր: Դրանց բաշխումը ըստ սեռերի հետևյալն է՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	1
անպատիվ խոսք – թշնամություն	4	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	4	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	4	4
վիրավորանք – խտրականություն	4	0
վիրավորանք – թշնամություն	5	1
վիրավորանք – բռնություն	0	3
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	6	1
հայհոյանք – խտրականություն	2	0
հայհոյանք – թշնամություն	2	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

News.am-ի դեպքում ատելության խոսք պարունակող արտահայտությունների շարքում կարելի է թվել Մանվել կոչեցյալ, տուֆտա, սատկել, անթասիբ, շան տեղ դնող չկա և այլն: Սեռային բաշխվածությունը աղյուսակում՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	1	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	2	1
անպատիվ խոսք – բռնություն	0	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	7	4
վիրավորանք – խտրականություն	2	1
վիրավորանք – թշնամություն	2	3
վիրավորանք – բռնություն	1	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	0	3
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	1	1

Tert.am-ի դեպքում հանդիպում են սոված շուն, խռխռան, աբիժնիկ, լափող և այլ բառեր: Սեռերի միջև բաշխվածությունը ստորև՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	0	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	0	1
վիրավորանք – խտրականություն	1	2
վիրավորանք – թշնամություն	2	1
վիրավորանք – բռնություն	0	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	0	5
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Կայքերի զրառումների և ֆեյսբուքյան մեկնաբանությունների համեմատական պատկերը քաղաքական ոլորտի համար դիտարկելիս տեսնում ենք, որ երկուսի պարագայում էլ

գերակշռում են «վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)» և «անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)» արտահայտությունները, միևնույն ժամանակ, կայքերում նաև հաճախ են հանդիպում «անպատիվ խոսք – թշնամանք» նշանակող բառերը, իսկ ֆեյսբուքյան մեկնաբանություններում՝ «վիրավորանք – թշնամանք» նշանակողները։

Կրոնական ոլորտ

Դիտարկելով կայքերում կրոնական ոլորտի գրառումները՝ ընդհանրական պատկերը հետևյալն է՝

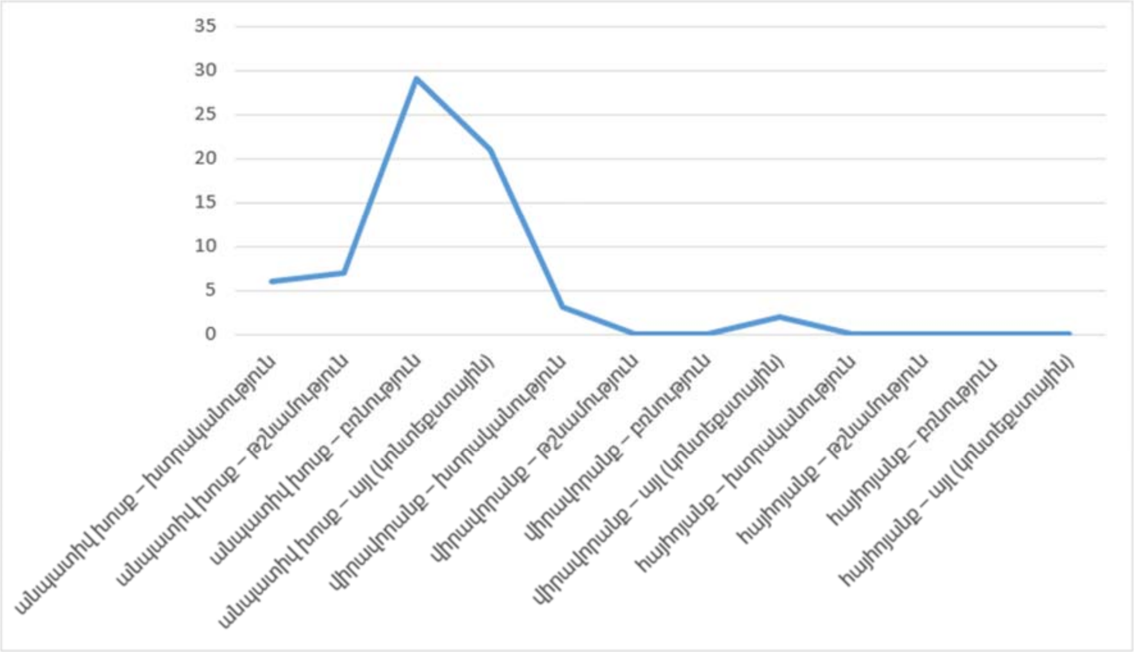

Այս գրաֆիկում պատկերված է բոլոր կայքերում դիտարկված բոլոր կրոնական ոլորտի գրառումների պատկերը։ Միևնույն ժամանակ, անդրադառնանք, թե յուրաքանչյուր կայքում պատկերն ինչպիսին է՝ առանձին վերցրած։

	Azatutyun.am	Civilnet.am	Factor.am	Armtimes.com	News.am	Tert.am
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	1	1	3	1	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	1	0	3	0	2	1
անպատիվ խոսք – բռնություն	10	7	0	6	1	5
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	2	3	1	6	5	4
վիրավորանք – խտրականություն	1	1	1	0	0	0
վիրավորանք – թշնամություն	0	0	0	0	0	0
վիրավորանք – բռնություն	0	0	0	0	0	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0	2	0	0	0
հայհոյանք – խտրականություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0	0	0	0	0

Azatutyun.am-ի պարագայում հիմնականում գործ ունենք «անպատիվ խոսք-բռնություն» կատեգորիայի հետ, օրինակ՝ սպառնալիք, վտանգ, շրջափակված, քաշքշել և այլն:
Civilnet.am –ի դեպքում կրկին ամենից հաճախ հանդիպում են «անպատիվ խոսք-բռնություն» արտահայտող բառեր, ինչպիսիք են՝ծեծկռտուք, խուլիգանություն, ընդվզում, անհանգստություն և այլն:
Factor.am-ի դեպքում տարածված են «անպատիվ խոսք – թշնամություն», «վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)» տարբերակները: Կարելի է հիշատակել ժուժկալ, անազնիվ, օվշորներում և այլ բառեր:
Armtimes.com-ի պարագայում ամենից հաճախը կարելի է հանդիպել «անպատիվ խոսք – բռնություն» և «անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)» բառերը: Դրանց շարքում են ձվեր և քարեր շպրտել, ջարդել, սանձարձակություն, ամենաթողություն, ոտնձգություն, սպառնալիք և այլն:
News.am-ի դեպքում կրկին ամենատարածվածը «անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)» տարբերակն է՝ տղայական մակարդակի, կյանքից կտրված, մատ թափ տալ և այլն:
Tert.am-ի դեպքում «անպատիվ խոսք – բռնություն» և «անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)» տարբերակները հաճախ են հանդիպում, ինչպես օրինակ հրմշտոց, խժդժությու, չարաշահում, սադրիչ գործողություն և այլ բառեր:

Ինչ վերաբերում է կրոնական ոլորտի զրառումների ֆեյսբուքյան մեկնաբանություններին, ապա ընդհանրական պատկերը հետևյալն է՝

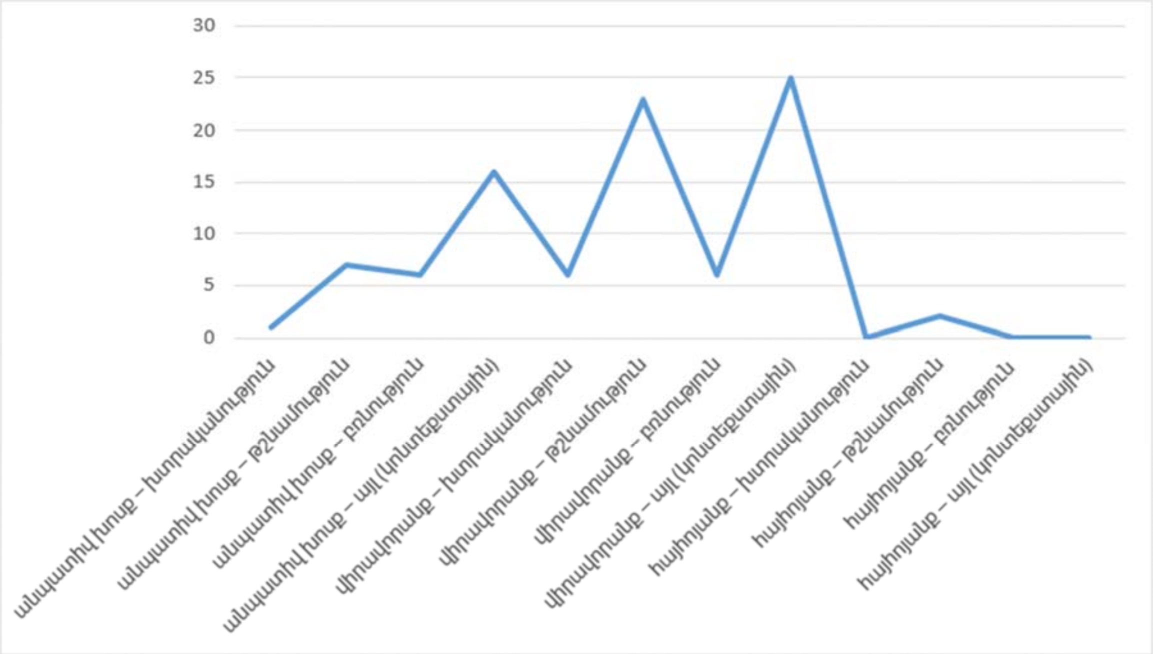

Դիտարկենք նաև յուրաքանչյուր կայքի պարագայում առանձին-առանձին։

	Azatutyun.am	Civilnet.am	Factor.am	Armtimes.com	News.am	Tert.am
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0	0	1	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	3	0	1	3	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	0	3	1	0	0	2
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	0	4	2	1	4	5
վիրավորանք – խտրականություն	0	1	2	2	0	1
վիրավորանք – թշնամություն	0	8	5	3	5	2
վիրավորանք – բռնություն	0	1	0	1	3	1
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	0	4	1	3	9	8
հայհոյանք – խտրականություն	0	0	0	0	0	0

հայհոյանք – թշնամություն	0	1	1	0	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0	0	0	0	0

Azatutyun.am-ի դեպքում ընտրված գրառումները ֆեյսբուքում բացակայում էին: Civilnet.am-ի պարագայում հանդիպում են այնպիսի մեկնաբանություններ, ինչպիսիք են տխմարներ, լափել, զզվել, տականքի մեկը, սատանաների ժողով և այլն: Դրանց բաշխումը ըստ սեռի հետևյալն է`

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	2	1
անպատիվ խոսք – բռնություն	3	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	3	1
վիրավորանք – խտրականություն	1	0
վիրավորանք – թշնամություն	6	2
վիրավորանք – բռնություն	1	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	3	1
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	1	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Factor.am-ի դեպքում հանդիպում են սեռժիկի հետույքում, զզվելի կենդանի, լափառոշ, էշի տեղ դնել, հոտ և այլ բառեր: Ըստ սեռերի` այդ մեկնաբանությունները բաշխվում են`

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	1	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	1	1
վիրավորանք – խտրականություն	2	0
վիրավորանք – թշնամություն	3	2
վիրավորանք – բռնություն	0	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	1	0
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	1
հայհոյանք – բռնություն	0	0

հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Armtimes.com-ում հանդիպում են կզբշնիկ կաթողիկոս, խուլիգան, Աստծո պատիժը, սատանի ծնունդ և այլ ատելության խոսք պարունակող բառեր: Դրանց բաշխումը ըստ սեռերի՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	1	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	1
անպատիվ խոսք – բռնություն	0	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	1	0
վիրավորանք – խտրականություն	1	1
վիրավորանք – թշնամություն	2	1
վիրավորանք – բռնություն	0	1
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	1	2
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

News.am-ի դեպքում հանդիպում են զոմբիներ, ջհանդամվեք, ռաղներդ քաշեք, հեղինակին կախել է պետք և այլ բառեր: Հեղինակների՝ իգական-սեռական հարաբերակցությունը այսպիսին է՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	1	2
անպատիվ խոսք – բռնություն	0	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	4	0
վիրավորանք – խտրականություն	0	0
վիրավորանք – թշնամություն	1	4
վիրավորանք – բռնություն	1	2
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	4	5
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Tert.am-ի դեպքում պատահած մեկնաբանություններից են անգրագետ, անկիրթ, ուռոդ, ողորմելի, հայվան, լկտիություն, սեռժի սփռոց, ցնդել և այլ բառեր: Դրանց հեղինակների սեռային բաշխվածությունը այսպիսին է՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	1	1
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	5	0
վիրավորանք – խտրականություն	0	1
վիրավորանք – թշնամություն	2	0
վիրավորանք – բռնություն	1	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	2	6
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Կրոնական ոլորտի գրառումներում թե՛ կայքերում, թե՛ ֆեյսբուքյան մեկնաբանություններում շատ են պատահում «անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)» նշանակությամբ ատելության խոսքերը: Կայքերում շատ են նաև «անպատիվ խոսք – բռնություն» արտահայտող բառերը, իսկ ֆեյսբուքյան մեկնաբանություններում՝ «վիրավորանք – թշնամանք» և «վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)» արտահայտմամբ մտքերը:

Մշակութային ոլորտ

Դիտարկելով կայքերում մշակութային ոլորտի գրառումները՝ ընդհանրական պատկերը հետևյալն է՝

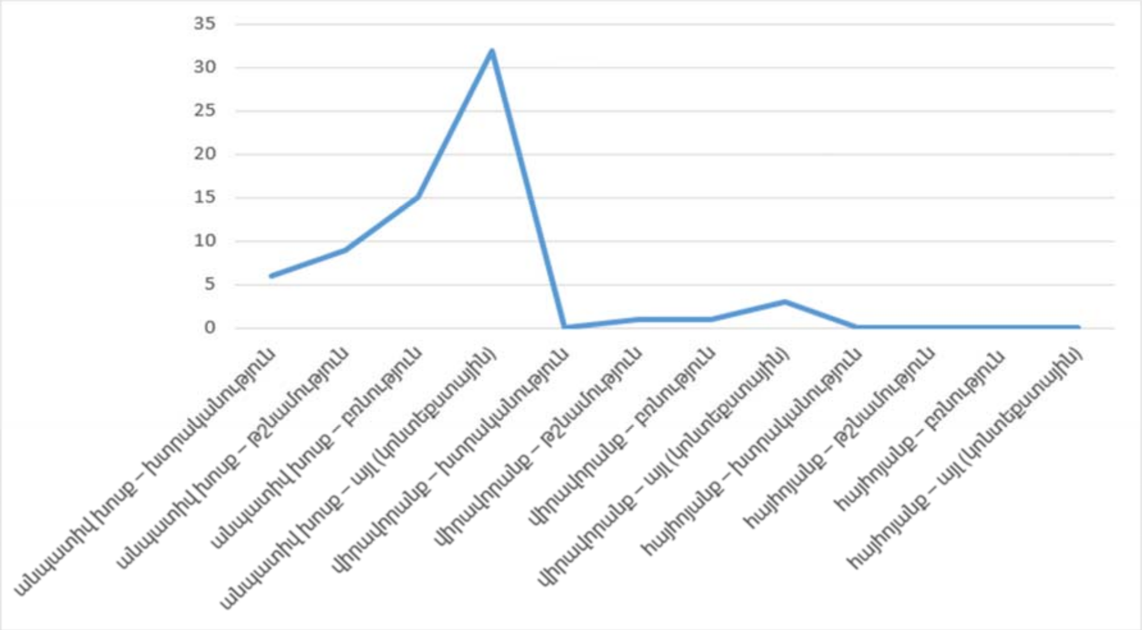

Այս գրաֆիկում պատկերված է բոլոր կայքերում դիտարկված բոլոր մշակութային ոլորտի գրառումների պատկերը: Միևնույն ժամանակ, անդրադառնանք, թե յուրաքանչյուր կայքում պատկերն ինչպիսին է՝ առանձին վերցրած:

	Azatutyun.am	Civilnet.am	Factor.am	Armtimes.com	News.am	Tert.am
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0	1	1	3	1
անպատիվ խոսք – թշնամություն	2	2	2	1	0	2
անպատիվ խոսք – բռնություն	3	3	1	0	3	5
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	4	3	9	7	6	3
վիրավորանք – խտրականություն	0	0	0	0	0	0
վիրավորանք – թշնամություն	0	0	0	1	0	0
վիրավորանք – բռնություն	0	0	0	0	0	1
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0	0	2	1	0
հայհոյանք – խտրականություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0	0	0	0	0

հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0	0	0	0	0

Azatutyun.am-ի պարագայում ամենից շատ հանդիպում է «անպատիվ խոսք-այլ (կոնտեքստային)» գրառումները, օրինակ՝ բլեֆ, ճահճանալ, քծնանք, խլել, տեղում դոփել և այլն:
Civilnet.am-ի դեպքում գրառումները արտահայտում են «անպատիվ խոսք-թշնամություն», «անպատիվ խոսք – բռնություն», «անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)» իմաստները, ինչպես օրինակ՝ քրեական գործ, դժգոհություններ, հանցակազմ, փլուզում և այլն»
Factor.am-ի դեպքում մեծ առավելություն ունեն «անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)» բառերը, օրինակ՝ կյանքի չի կոչվել, չարյաց փոքրագույնը, լարված մթնոլորտ, բամբասանք և այլն:
Armtimes.com—ում ևս ամենից շատը հանդիպում են «անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)» բառերը: Դրանց շարքում են խարդախություն, խաբեբայություն, աղբ, խայտառակ և այլ բառեր:
News.am-ի պարագայում հիմնականում գործ ունենք «անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)», «անպատիվ խոսք – բռնություն», «անպատիվ խոսք – խտրականություն» արտահայտող բառերի հետ, օրինակ՝ ճահճացած, վանդալիզմ, տգիտություն և այլն:
Tert.am-ի դեպքում գերակշռում են «ատելության խոսք – բռնություն» արտահայտող բառերը, ինչպես օրինակ՝ պառակտիչ, խժռել, ֆիզիկապես ոչնչացնել և այլն:

Ինչ վերաբերում է մշակութային ոլորտի գրառումների ֆեյսբուքյան մեկնաբանություններին, ապա ընդհանրական պատկերը հետևյալն է՝

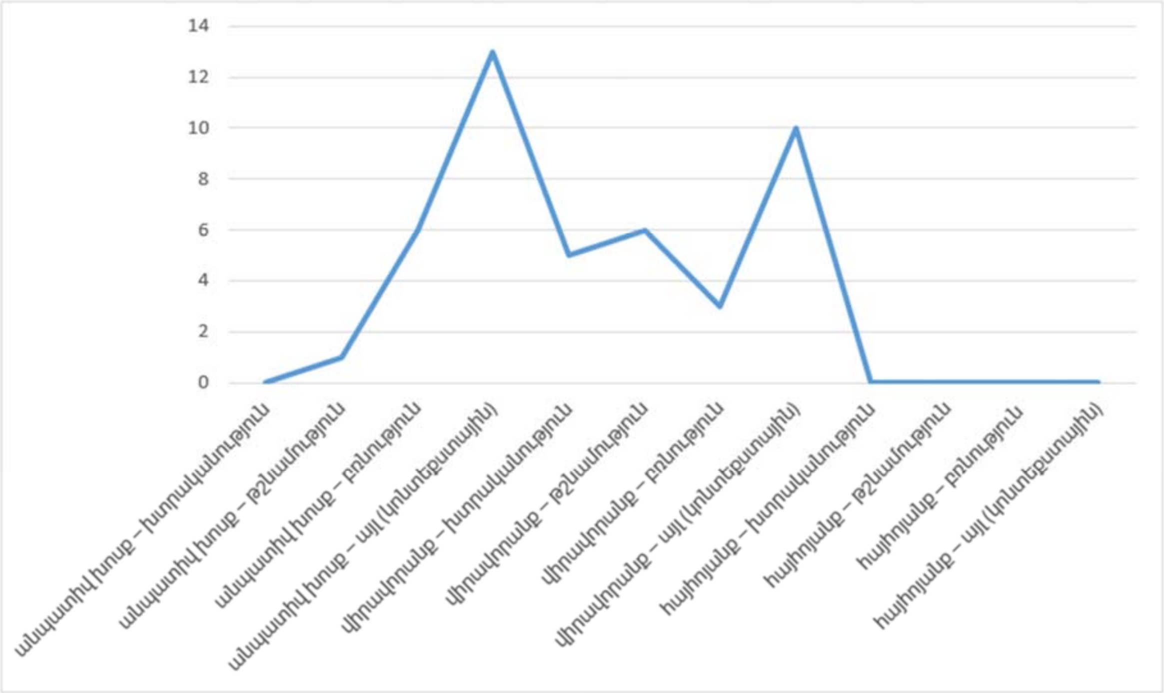

Դիտարկենք նաև յուրաքանչյուր կայքի պարագայում առանձին-առանձին։

	Azatutyun.am	Civilnet.am	Factor.am	Armtimes.com	News.am	Tert.am
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0	0	0	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	1	0	0	0	0	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	1	0	0	0	5	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	4	2	0	0	0	7
վիրավորանք – խտրականություն	1	1	0	0	2	1
վիրավորանք – թշնամություն	0	2	0	1	0	3
վիրավորանք – բռնություն	1	1	0	0	1	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	1	3	1	1	0	4
հայհոյանք – խտրականություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0	0	0	0	0

Azatutyun.am-ի դեպքում հանդիպում են լոլո, լոխի տեղ դնել, աբսուրդ, հեռացեք և այլ արտահայտություններ: Դրանց բաշխումը ըստ սեռերի հետևյալն է՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	1
անպատիվ խոսք – բռնություն	0	1
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	0	4
վիրավորանք – խտրականություն	1	0
վիրավորանք – թշնամություն	0	0
վիրավորանք – բռնություն	0	1
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	0	1
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Civilnet.am-ում պատահում են այնպիսի մեկնաբանություններ, ինչպիսիք են ծնգլահան արեց, ոչխար, ջանդամին, զզվցրին, լրիվ գժվել են և այլն: Իգական-արական բաշխումը ստորև՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	0	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	1	1
վիրավորանք – խտրականություն	0	1
վիրավորանք – թշնամություն	0	2
վիրավորանք – բռնություն	0	1
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	2	1
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Factor.am-ում մեծ թիվ են կազմում մեծահասակների մեկնաբանությունները, սակայն օրինակ էշ-էշ դուրս տալ արտահայտությունը հանդիպում է երիտասարդ սերնդից և իգական սեռի ներկայացուցչի կողմից։

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	0	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	0	0
վիրավորանք – խտրականություն	0	0
վիրավորանք – թշնամություն	0	0
վիրավորանք – բռնություն	0	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	1	0
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Armtimes.com-ում հանդիպում է հեգնական Իսկ ուր մնաց մշակույթը արտահայտությունը կամ բարբաջել միտքը, երկուսն էլ արական սեռի կողմից։

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	0	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	0	0
վիրավորանք – խտրականություն	0	0
վիրավորանք – թշնամություն	0	1
վիրավորանք – բռնություն	0	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	0	1
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

News.am-ում պատահում են թաքուն մեռած կլինեիր, ճնշել, թուրք ռոբ, ոչնչացնել, նառկաման սեռժ և այլ արտահայտություններ։ Դրանց բաշխումը ըստ սեռերի՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	1	4
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	0	0
վիրավորանք – խտրականություն	0	2
վիրավորանք – թշնամություն	0	0
վիրավորանք – բռնություն	1	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Tert.am-ի դեպքում հանդիպում են այնպիսի բառեր, ինչպիսիք են՝ անտերություն, սահմանափակ, ծախու, կեղտոտ, ձեր տունը սաղ են էտ խելքին և այլ արտահայտություններ՝ հետևյալ սեռային բաշխմամբ՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	0	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	5	2
վիրավորանք – խտրականություն	1	0
վիրավորանք – թշնամություն	1	2
վիրավորանք – բռնություն	0	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	1	3
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Ամենից հաճախը թե՛ կայքերում, թե՛ ֆեյսբուքյան մեկնաբանություններում մշակութային ոլորտում հանդիպում են «անպատիվ խոսք- այլ (կոնտեքստային)» արտահայտմամբ բառերը: Կայքերում շատ են նաև «անպատիվ խոսք – բռնություն», իսկ ֆեյսբուքում՝ «վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)» մեկնաբանությունները:

Սեռական ոլորտ

Դիտարկելով կայքերում սեռական ոլորտի գրառումները՝ ընդհանրական պատկերը հետևյալն է՝

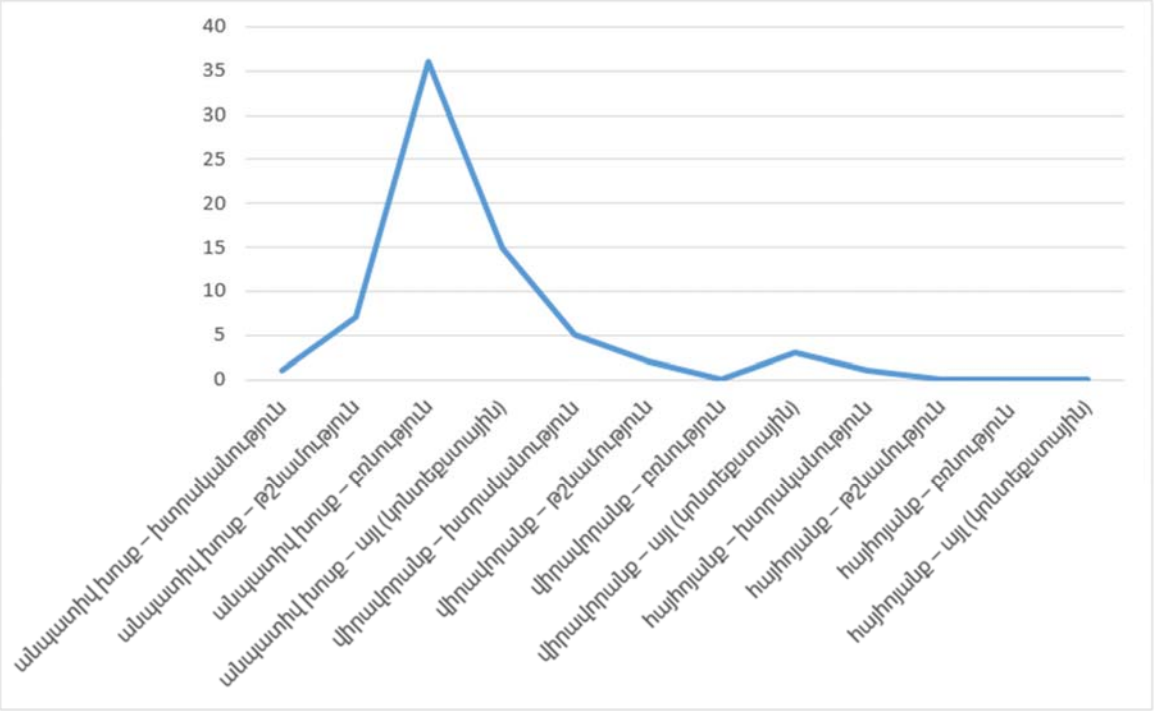

Այս գրաֆիկում պատկերված է բոլոր կայքերում դիտարկված բոլոր սեռական ոլորտի գրառումների պատկերը։ Միևնույն ժամանակ, անդրադառնանք, թե յուրաքանչյուր կայքում պատկերն ինչպիսին է՝ առանձին վերցրած։

	Azatutyun.am	Civilnet.am	Factor.am	Armtimes.com	News.am	Tert.am
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0	0	0	0	1
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	1	0	4	0	2
անպատիվ խոսք – բռնություն	8	4	10	3	6	5
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	0	3	3	6	1	2

վիրավորանք – խտրականություն	0	3	0	0	2	0
վիրավորանք – թշնամություն	0	0	0	1	1	0
վիրավորանք – բռնություն	0	0	0	0	0	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	2	0	0	0	1	0
հայհոյանք – խտրականություն	0	0	0	0	1	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0	0	0	0	0

Azatutyun.am-ի դեպքում հիմնականում գործ ունենք «անպատիվ խոսք – բռնություն» արտահայտությունները, որոնց շարքում են բռնարար, մոլագար, դանակահարել, տունը այրել, վռնդել և այլ բառեր:
Civilnet.am-ի դեպքում տարածված են «անպատիվ խոսք – բռնություն», «անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)», «վիրավորանք – խտրականություն» նշանակող բառեր, որոնցից են ծեծել, մարմնական վնասվածք, դավաճան, շինծու, սատանայապաշտներ և այլն:
Factor.am-ում պատահում են հիմնականում «անպատիվ խոսք – բռնություն» արտահայատող բառեր: Դրանց թվում են ծեծ ու ջարդ, ագրեսիվ, ծեծել, հարձակվել և այլ բառեր կամ արտահայտություններ:
Armtimes.com—ի դեպքում տարածված են «անպատիվ խոսք – բռնություն», «անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)», «անպատիվ խոսք – թշնամություն» նշանակող բառեր, օրինակ՝ սադրանք, կախաղան հանել, ոտնձգություն, բամբասանքներ ու հերյուրանքներ, ֆեյք, տրորել և այլն:
News.am-ում գերակշռում են «անպատիվ խոսք – բռնություն» նշանակող բառեր՝ քառատել, սպանել, զնդակահարել, արտաքսել, բանտ նստացնել և այլն:
Tert.am-ում ևս գերաշկռում են «անպատիվ խոսք – բռնություն» նշանակող բառեր՝ սանձարձակություն, վառել, սպանել, վտանգել, քառատել և այլն:

Ինչ վերաբերում է սեռական ոլորտի զրառումների ֆեյսբուքյան մեկնաբանություններին, ապա ընդհանրական պատկերը հետևյալն է՝

EUROPEAN UNION FOR ARMENIA

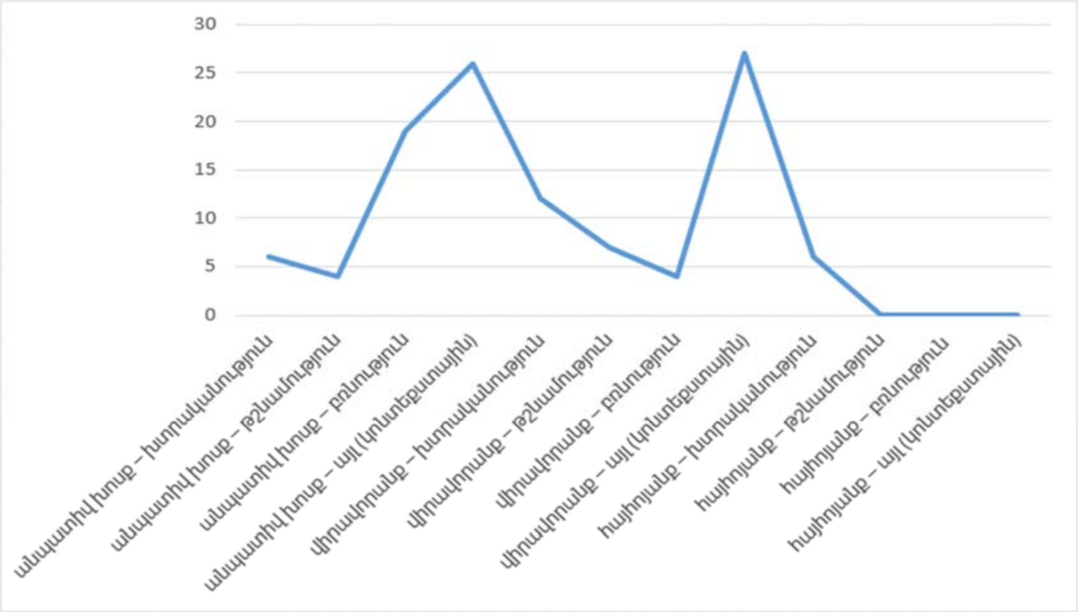

Դիտարկենք նաև յուրաքանչյուր կայքի պարագայում առանձին-առանձին:

	Azatutyun.am	Civilnet.am	Factor.am	Armtimes.com	News.am	Tert.am
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	1	1	3	1	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	2	0	1	1	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	1	8	2	4	3	1
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	7	8	1	4	4	2
վիրավորանք – խտրականություն	2	4	4	1	1	0
վիրավորանք – թշնամություն	0	2	0	0	5	0
վիրավորանք – բռնություն	0	4	0	0	0	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	1	4	0	3	16	3
հայհոյանք – խտրականություն	0	1	0	1	1	3
հայհոյանք – թշնամություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0	0	0	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0	0	0	0	0

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
EUROPEAN UNION FOR ARMENIA

Azatutyun.am-ի դեպքում հանդիպում են ստորացնել, վարժեցնել, այլանդակություն, աղբ, ապականել, սատանա և այլ բառեր: Դրանց բաշխումը ըստ սեռերի ունի հետևյալ տեսք՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	0	1
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	2	5
վիրավորանք – խտրականություն	0	2
վիրավորանք – թշնամություն	0	0
վիրավորանք – բռնություն	0	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	1	0
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Civilnet.am-ում պատահում են վառել է պետք, ծեծելը քիչա պիտի կախենք, վառենք, պրծնենք, վտարել, տավարածին, խարույկի վրա վառել է պետք արտահայտությունները: Իգական- արական բաշխվածությունն ունի հետևյալ տեսքը՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	1	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	2
անպատիվ խոսք – բռնություն	4	4
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	6	2
վիրավորանք – խտրականություն	1	3
վիրավորանք – թշնամություն	1	1
վիրավորանք – բռնություն	2	2
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	2	2
հայհոյանք – խտրականություն	0	1
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Factor.am-ում հանդիպում են վառել, հոգեկան հիվանդ, այլանդակություն, էտ տիպի մարդիկ արտահայտությունները: Բաշխվածությունը ըստ սեռերի ունի հետևյալ տեսքը՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	1
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	0	2
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	0	1
վիրավորանք – խտրականություն	0	4
վիրավորանք – թշնամություն	0	0
վիրավորանք – բռնություն	0	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0
հայհոյանք – խտրականություն	0	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Armtimes.com-ում մեկնաբանությունների շարքում են պիղծ, թափթփուկ, անսեռ, վտարել, ավիրել, սատկացնել, յուղ վառել արտահայտությունները, որոնց հեղինակների սեռային բաշխվածությունը հետևյալն է՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	3	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	1
անպատիվ խոսք – բռնություն	2	2
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	2	2
վիրավորանք – խտրականություն	0	1
վիրավորանք – թշնամություն	0	0
վիրավորանք – բռնություն	0	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	1	2
հայհոյանք – խտրականություն	1	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

News.am-ի մեկնաբանությունների մեջ կարելի է հանդիպել ծախու արարած, կախել, նենգ, սպանել, գրող ծոց, համբալ, հայվան, անթասիբ, լկտի և այլ արտահայտություններ: Վերջինների կեղինակների սեռային բաշխվածությունը ստորև՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	1	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	1	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	2	1
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	4	0
վիրավորանք – խտրականություն	0	1
վիրավորանք – թշնամություն	4	1
վիրավորանք – բռնություն	0	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	9	7
հայհոյանք – խտրականություն	1	0
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Tert.am-ի դեպքում պատահում են ոչխար, պոռնիկ, արգելել, էշ էշ խոսալ և այլ մտքեր՝ հեղինակների սեռային հետևյալ բաշխմամբ՝

	իգական	արական
անպատիվ խոսք – խտրականություն	0	0
անպատիվ խոսք – թշնամություն	0	0
անպատիվ խոսք – բռնություն	1	0
անպատիվ խոսք – այլ (կոնտեքստային)	1	1
վիրավորանք – խտրականություն	0	0
վիրավորանք – թշնամություն	0	0
վիրավորանք – բռնություն	0	0
վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)	2	1
հայհոյանք – խտրականություն	1	2
հայհոյանք – թշնամություն	0	0
հայհոյանք – բռնություն	0	0
հայհոյանք – այլ (կոնտեքստային)	0	0

Կրոնական ոլորտի գրառումներում ամենից հաճախը հանդիպում են «անպատիվ խոսք- բռնություն» և « անպատիվ խոսք- այլ (կոնտեքստային)» արտահայտմամբ բառերը թե՛ կայքերի նյութերի, թե՛ ֆեյսբուքյան մեկնաբանությունների պարագայում: Միևնույն ժամանակ, ֆեյսբուքում շատ են նաև «վիրավորանք – խտրականություն» և «վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)» արտահայտմամբ ատելության խոսք պարունակող մտքերը:

Ընդհանուր առմամբ, դիտարկելով բոլոր 4 ուսումնասիրվող ոլորտների պարագայում թե՛ կայքերի, թե՛ ֆեյսբուքյան մեկնաբանությունների՝ ատելության խոսք պարունակող մտքերի պատկերը, տեսնում ենք, որ ամենից հաճախ հանդիպում են անպատիվ խոսք պարունակող մտքեր: Կայքերում դա հատկապես հասկանալի է, քանի որ, ինչպես նշվեց, կայքերում նյութերը համապատասխանում են որոշակի չափանիշների և ըստ էության կարող են պարունակել ատելության խոսքի ամենաթույլ դրսևորումը՝ սահմանափակվելով անպատիվ խոսքով: Դա ապացուցում է նաև այն, որ կայքերում հայհոյանք պարունակող մտքերն իսպառ բացակայում են, ի տարբերություն ֆեյսբուքյան մեկնաբանությունների: Թե՛ կայքերում, թե՛ ֆեյսբուքում ամենահաճախ հանդիպում է «անպատիվ խոսք –այլ (կոնտեքստային)» կոդավորմամբ մտքերը, ինչ նշանակում է, որ ատելության խոսք պարունակող մտքերը ոչ այնքան ընդհանրական՝ խտրականություն, թշնամանք կամ բռնություն են արտահայտում, այլ ավելի շատ կոնտեքստային բնույթ ունեն՝ կախված իրավիճակից և գրառման առանձնահատկությունից: Միևնույն ժամանակ, կրկին ընդհանրական դիտարկմամբ, կայքերում նաև տարածված են «անպատիվ խոսք- բռնություն» արտահայտող բառերը, իսկ ֆեյսբուքյան մեկնաբանություններում՝ նաև «վիրավորանք – այլ (կոնտեքստային)» բառերը: Ինչպես տեսնում ենք, ֆեյսբուքյան մեկնաբանություններում ատելության խոսք տարածողները արդեն առավել ազատ են վիրավորական մտքեր հնչեցնել:

Միևնույն ժամանակ, հետաքրքիր է նշել, որ ատելության խոսք պարունակող գրառումները՝ ըստ ոլորտների դիտարկելիս, ստացվում է հետևյալ պատկերը՝

Ոլորտներ	Ատելության խոսք պարունակող մտքերի քանակներ	
	Կայքերում գրառումներ	Ֆեյսբուքյան մեկնաբանություններ
Քաղաքական	70	138
Կրոնական	68	92
Մշակութային	67	44
Սեռական	70	111

Ինչպես տեսնում ենք, ֆեյսբուքյան մեկնաբանությունների պարագայում ատելության խոսք տարածողները առավել ակտիվ են քաղաքական և սեռական ոլորտներում գրառումներում, իսկ կայքերում գրառումների դեպքում՝ պատկերը գրեթե նույնական է բոլոր ոլորտների համար։ Միևնույն ժամանակ, կարևոր է նշել, որ հետազոտությունը՝ լինելով հետախուզական, ըստ էության ավելի շատ կենտրոնանում է դեպքերի վերլուծության վրա և չի արտահայտում այն ամբողջական պատկերը, որն առկա է կայքերում և ֆեյսբուքում՝ ատելության խոսքի տարածման համատեքստում, որն էլ իր հերթին ծավալային և բովանդակային առումով անընդհատ փոփոխության մեջ է։

Պետք է ընդգծել, որ Զանգվածային լրատվության միջոցների գործունեության վերաբերյալ օրենսդրությունը չի անդրադառնում ատելության խոսքի կարգավորմանը։ Այդուհանդերձ, «Երևանի մամուլի ակումբ» հասարակական կազմակերպության կողմից Ինքնակարգավորման նախաձեռնության շրջանակներում մշակվել է «Հայաստանի լրատվամիջոցների և լրագրողների էթիկական սկզբունքների կանոնագիր»[1], որը լրագրողական էթիկայի սկզբունքների մեջ ներառել է ատելության խոսքի արգելքը։ Կանոնագրի 5.2 կետը այն ստորագրած լրատվամիջոցներից պահանջում է որևէ ձևով չքարոզել ազգային, կրոնական թշնամանք և անհանդուրժողականություն, քաղաքական, սոցիալական, սեռական և լեզվական հայտանիշներով խտրականություն, բացառել ատելության խոսքը։ Նշված կանոնագիրը 2017թ. Դրությամբ ստորագրել է 46 լրատվամիջոց[2]։ «Հանուն Հայաստանի երիտասարդության շրջանում արմատականացման, այլատյացության և ատելության քարոզի հաղթահարման» ծրագրի շրջանակներում ինտերնետ մոնիթորինգի ենթարկված լրատվամիջոցներից Կանոնագիրը ստորագրել է միայն Tert.am լրատվամիջոցը։

[1] https://ypc.am/wp-content/uploads/2014/06/Code-of-Ethics_arm.pdf
[2] https://ypc.am/wp-content/uploads/2014/06/List-of-Members-as-of-September-8-2017_arm.pdf